

Blok 1 Geweld en verzet

tekst 1

Kaïn en Abel

“De mens, Adam, had gemeenschap met Eva, zijn vrouw, en zij werd zwanger en bracht Kaïn ter wereld. (...) Later bracht ze zijn broer ter wereld, Abel. Abel werd herder, Kaïn landbouwer. Op een keer bracht Kaïn de Heer een offer van wat hij had geoogst. Ook Abel bracht een offer; van de eerstgeboren dieren van zijn kudde koos hij de mooiste uit. De Heer merkte Abel zijn offer op, maar voor Kaïn en zijn offer had hij geen oog. Dat maakte Kaïn woedend, zijn blik werd donker.” (Genesis 4)

Dan neemt Kaïn Abel mee naar het veld, waar hij hem met een ezelskaakbeen dood slaat en onder het stro begraaft. God vraagt hem waar Abel is. En Kaïn antwoordt dat hij het niet weet en vraagt: “Ben ik soms mijn broeders hoeder?”

tekst 2

Hannibal verslaat het Romeinse leger

Hannibal (247 - 183 v. Chr.) werd in 221 v. Chr. opperbeveldehebber van het leger van de machtige handelsstad Carthago in Noord-Afrika, dat met Rome rivaliseerde om de macht in het Middellandse Zeegebied. Hannibal was een geniaal strateeg en een geboren leider. In 218 trok hij met bijna 40.000 man en een paar olifanten de Alpen over naar Noord-Italië. Daar versloeg hij de Romeinen bij de Ticinus en de Trebia. In het voorjaar van 217 lokte hij bij het Trasimeense meer het Romeinse leger in een hinderlaag en vernietigde bijna twee legioenen. In 216 wist Hannibal de Romeinen te omsingelen in Apulië, in een nu als klassiek beschouwde dubbele tangbeweging. Bij Cannae bracht hij hen de bloedigste nederlaag toe uit de Romeinse geschiedenis.

tekst 3

Tussen 1284 en 1288 werkte de dichter Jacob van Maerlant aan zijn *Spiegel Historiael*. Het was een bewerking van de *Speculum historiale*, een Latijnse kroniek die in Frankrijk was verschenen. De kroniek beschreef de geschiedenis vanaf de schepping van Adam tot en met het jaar 1250. Jacob van Maerlant maakte een Middelnederlandse bewerking op rijm, die hij opdroeg aan graaf Floris V. *Spiegel Historiael* werd met ruim 90.000 verzen zijn grootste werk. Het had in Van Maerlants eigen tijd moeten eindigen, maar de schrijver stierf voor hij zover was en anderen maakten het af.

Blok 2 Nationaal bewustzijn

tekst 4

De hertog van Anjou

In 1580 verklaarde koning Filips II stadhouder Willem van Oranje vogelvrij. Het politieke antwoord daarop kwam in 1581, toen de Staten-Generaal besloten Filips II niet langer te erkennen als landsheer van de Nederlanden. Als plaatsvervanger voor Filips werd de jongere broer van de Franse koning, de hertog van Anjou gevraagd, in de hoop dat Frankrijk de opstand tegen Spanje zou steunen met militaire en materiële hulp. De hertog stemde toe in de verwachting dat hij zijn machtspositie gemakkelijk zou kunnen uitbreiden. Hij had overigens geen enkele sympathie voor het calvinisme. De hertog was en bleef katholiek.

Niet iedereen was blij met deze katholieke landsheer. De hertog, die weinig politieke macht gekregen had, hield zich vanaf het begin meer met zichzelf en zijn hofhouding bezig dan met regeren. Hij kon de verwachtingen van de Nederlanden niet vervullen. Zelf raakte hij ook meer en meer gedesillusioneerd. Hij had ideeën over een soeverein gezag zoals in Frankrijk, maar de Nederlanden hadden niet voor niets hun landsheer afgezworen.

Toen in 1583 zijn positie onhoudbaar was geworden verliet Anjou de Nederlanden. Hij stierf een jaar later op 29-jarige leeftijd.

tekst 5

Het 'tableau vivant' of 'levend schilderij' is een groep gekostumeerde mensen in een zorgvuldig gecomponeerde opstelling. Het is een scène zonder spraak of beweging, die in de middeleeuwen als volwaardige theatervorm fungeerde. Het tableau vivant werd veelvuldig toegepast tijdens processies en vorstelijke intochten. In de Brusselse Ommegang, de jaarlijkse processie ter ere van Maria, werden onder meer schouwtonelen vertoond van de annunciatie, de geboorte van Christus, de aanbidding door de drie koningen en de tenhemelopneming van Maria.

Het tableau vivant kon op een stellage langs de route worden opgebouwd of op een wagen worden meegevoerd in de optocht. Men vindt er wel vermeldingen van in archieven, in verband met onkosten, reparaties en drinkgeld, maar uitvoerige beschrijvingen zijn alleen bewaard van tableaux vivants tijdens vorstelijke intochten.

tekst 6

In 1585 stuurt de Engelse koningin Elisabeth I de graaf van Leicester naar de Lage Landen als nieuwe landvoogd. Hij moet de strijd tegen de oprukkende Spanjaarden voortzetten. De graaf kiest de garnizoensstad Utrecht tot zijn residentie. In zijn gevolg bevindt zich een groep van beroepsacteurs, muzikanten en jongleurs. Zij staan bekend als *Lord Leicester's Men*.

De Engelse acteurs speelden hier voor een publiek dat hun taal niet of moeilijk verstond. Daarom legden zij zich toe op een vroege vorm van bewegingstheater met veel aantrekkelijks voor het oog en levendige muziek voor het oor. Ofwel spelen zij 'mettet lichaem, sonder eenige worde te gebruycken,' of zij acteren in hun eigen taal, maar boeien dan vooral met beelden, beweging en klank. Deze vorm van theater kende men in de Nederlanden nog nauwelijks. In de Nederlanden werd het toneel vooral beheerst door de rederijkers.

tekst 7

Valerius nam in zijn *Gedenck-clanck* uit 1626 tussen de zelfgeschreven teksten ook een lied op dat gemaakt was op de melodie van een Frans soldatenlied, waarin spottend gezongen werd over een mislukte aanval van de protestantse Hugenoten op de katholieke stad Chartres.

Huursoldaten namen de melodie van dat lied mee naar de Nederlanden.

Marnix van Sint Aldegonde schreef daarop een nieuwe tekst ter ere van Willem van Oranje. Zo werd het een propagandalied voor de Nederlandse protestantse prins Wilhelmus van Oranje-Nassau.

Het *Wilhelmus* had in de eerste jaren na zijn ontstaan een sterke politieke lading, voornamelijk als strijd- en partijlied van de oranjegezinden. In gevechtssituaties had de melodie een signaalfunctie. (...) Het lied klonk bij verschillende gelegenheden, zoals overwinningen en intochten van de prins, ter bemoediging in de strijd en ter ontmoediging van de tegenpartij.

tekst 8

Enkele coupletten uit het *Wilhelmus*:

eerste couplet

Wilhelmus van Nassouwe
Ben ick van Duytschen bloet,
Den Vaderlant getrouwe
Blyf ick tot in den doot:
Een Prince van Oraengien
Ben ick vrij onverveert,
Den Coninck van Hispaengien
Heb ick altijd gheeert.

tweede couplet

In Godes vrees te leven
Heb ick altyt betracht,
Daerom ben ick verdreven
Om Landt om Luyd ghebracht:
Maer God sal mij regeren
Als een goet Instrument,
Dat ick zal wederkeeren
In mijnen Regiment.

achtste couplet

Als David moeste vluchten
Voor Saul den Tyran:
Soo heb ick moeten suchten
Met menich Edelman:
Maer Godt heeft hem verheven
Verlost uit alder noot,
Een Coninckrijk ghegheven
In Israel seer groot.

tekst 9

Duivelsliedeken

Henricus van Nassouwe,
is eenen vromen Helt
Hy is ons wel getrouwe
en dient ons zonder Gelt
Hy destrueert de Landen
en sticht, een tweede Hel
Met Kercken te verbranden
hy doet zijn dinghen wel.

Hy stelt het al in roeren
hy draecht hem wonder fijn
Hy oorlooght teghen Boeren
daer geen Soldaten en zijn
Hy beydt hem niet te warmen
al stoockt hy wel het vier
Hy stelt het in Alarmen
en maeckt hem dan van hier.

Neerlandtsche Huguenotte
schenden hun eygen Landt
T'syn vierich Patriotten
sy stekent al in Brandt
Sy thoonen hun goede herten
met brandende bescheet
Sy duyzenden doen zmerthen
die hun noyt deden leet.

Aenziet dees heerlycke wercken
van onse vrienden al
Sy branden daer dry kercken
wy letten op t'ghetal
Wy hebben drye vyanden
en daer wt wy verstaen
Dat dese Kercken branden
is hun te trots ghedaen.

Frederik Hendrik van Nassau
is een vrome held
Hij is ons goed gezind
en helpt ons zonder geld
Hij vernietigt al de landen
en maakt er een tweede Hel
Door Kercken te verbranden
voert hij zijn opdracht uit.

Hij brengt alles in beweging
hij doet dat echt heel goed
Hij voert oorlog tegen Boeren
als er geen soldaten zijn
Hij wil het niet te bont maken
al stoockt hij wel het vuur
Hij zaait eerst grote onrust
er gaat er dan vandoor.

Nederlandse Hugenoten
beschadigen hun eigen land
Het zijn vurige Patriotten
ze steken alles in brand
Ze tonen hun goede hart
met hun brandend geschut
Ze laten duizenden lijden
die hen nooit kwaad deden.

Aanschouw deze prachtige daden
van al onze vrienden
Ze steken drie kerken in brand
en wij slaan acht op dit getal
Wij hebben drie vijanden
en daaruit maken we op
Dat deze kerken branden
is om hen drieën te pesten.

Blok 3 Urban culture

tekst 10

Wies Bloemen (1956) studeerde moderne theaterdans aan de Theaterschool Amsterdam. Na een studiereis door Ghana richtte zij haar eigen gezelschap op dat voorstellingen maakt voor kinderen (8+) en jongeren (12+). De naam voor haar gezelschap ontleende Bloemen aan een Ghanees symbool met de vorm van een varen: AYA. Het verwijst naar trots: Hier ben ik, kom maar op, I am not afraid of you!

Bloemen maakt recalcitrant-danstheater-met-humor, dat wortelt in de dagelijkse werkelijkheid, ruig en heftig is, direct en confronterend. Verliefdheid, angst, dood, geweld zijn de thema's die ze onderzoekt aan de hand van de persoonlijke ervaringen van de dansers. Bloemen: "Wat voor mij als kunstenaar ertoe doet is de ongepolijste en irrationele kant van de mens. Die kan prachtig worden gevangen in dans. Het gaat niet om uiterlijkheden en schone schijn, maar om eerlijk te achterhalen wat ons als mensen drijft."

Bloemen wil met haar voorstellingen jonge mensen een spiegel voorhouden, ontroeren en prikkelen, amuseren en confronteren. *Drijfzand* (2002), dat de ondertitel meekreeg 'een rood-voor-je-ogen-dansvoorstelling voor woesto's en watjes', gaat over woede, geweld en geduld. Danstheater AYA speelde de productie meer dan honderddertig keer, op scholen en in theaters in Nederland en een aantal andere landen. In 2008 ging de voorstelling op verzoek opnieuw op tournee.

tekst 11

Chérif Zarouali: "Daar zit mijn vader en daar zit mijn moeder. We zitten aan tafel, ik ben veertien jaar, en het is RUZIE – díkke ruzie, constante ruzie. [...] Er is nog geen woord gezegd. Ik krijg niks door mijn keel. Maar bij het eerste woord dat mijn vader zegt pak ik mijn hart vast. Dan weet ik dan is het begonnen. [...] Alsjeblieft laat ze ophouden."

tekst 12

Conny Janssen (1958) studeerde af aan de Rotterdamse Dansacademie en danste bij het gezelschap Djazzex. Vanaf 1988 maakt zij eigen choreografieën. Zij ontving diverse prijzen vanwege haar geheel eigen stijl. De inspiratie voor haar voorstellingen haalt zij uit observaties van mensen: hoe mensen op elkaar reageren, en uit de persoonlijkheden van de dansers en hun persoonlijke ervaringen. Janssen: "Mijn werk gaat altijd over mensen, over hoe ze zich tot elkaar verhouden, over het spel van macht en kracht. De dansers zijn geen abstracte poppetjes, ze kunnen ontroeren, vervoeren. Mensen herkennen zich daarin."

I'm Here (2005) maakt deel uit van een gedanst vierluik over de stad waarin Janssen samenwerkt met kunstenaars uit andere disciplines. Fotograaf en filmmaker Carel van Hees was de eerste die zij uitnodigde. Hij deelt haar fascinatie voor mensen en hun gedrag. Liefde, verlangen, troosteloosheid, tederheid en humor zijn thema's die in het werk van beiden te vinden zijn.

Conny Janssen Danst presenteerde *I'm Here* in veertig theaters van groot tot klein door het hele land. Dat is in vergelijking met andere gezelschappen in de moderne danssector een behoorlijk lange speellijst. Recensenten noemen Janssens werk menselijk en toegankelijk.